

IV.ÚS 112/01 ze dne 20. 8. 2001

U 30/23 SbNU 365

Aplikace § 446 obchodního zákoníku (zákon č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů) - dobrá víra

Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl dne 28. srpna 2001 v senátě složeném z předsedy JUDr. Pavla Varvařovského a soudců JUDr. Vladimíra Čermáka a JUDr. Evy Zarembové ve věci ústavní stížnosti G., zastoupené JUDr. M.N., proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. 12. 2000, čj. 14 Co 582/2000 - 200, 14 Co 583/2000, 14 Co 584/2000, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

Ve včas podané ústavní stížnosti stěžovatelka uvádí, že ústavní stížností napadeným rozsudkem byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 25. 5. 2000, čj. 12 C 519/98 - 163, doplněný usnesením ze dne 21. 6. 2000, čj. 12 C 519/98 - 168, a opravným usnesením ze dne 29. 9. 2000, čj. 12 C 519/98 - 189, kterým byla zamítnuta žaloba stěžovatelky o zaplacení 419 000,-- Kč s příslušenstvím proti J.Ř. a byla mu uložena povinnost zaplatit náklady řízení.

Stěžovatelka je přesvědčena, že ústavní stížností napadeným rozsudkem byla porušena její ústavně zaručená práva, a to zejména právo na spravedlivý proces a právo na ochranu vlastnictví.

V odůvodnění ústavní stížnosti stěžovatelka uvádí, že si je vědoma, že úkolem Ústavního soudu není přezkoumávat jako další instance činnost obecných soudů, ale přísluší mu posoudit, zda řízení před obecným soudem bylo jako celek spravedlivé a zda v něm byly respektovány principy zakotvené v hlavě páté Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), jakož i zásady obsažené v hlavě čtvrté Ústavy ČR (dále jen "Ústava"). Z ústavního principu nezávislosti soudu vyplývá též zásada volného hodnocení důkazů, která je konkretizována ustanovením § 132 občanského soudního řádu. Jestliže obecný soud při svém rozhodování nerespektoval hranice dané tímto ustanovením, spadá do pravomoci Ústavního soudu takové rozhodnutí přezkoumat. Nepůjde zde o jakési hodnocení "hodnocení" důkazů obecným soudem, ale o posouzení, zda obecný soud porušil zásadu volného hodnocení důkazů či nikoliv.

Městský soud v Praze dle názoru stěžovatelky nerespektoval zásadu volného hodnocení důkazů při posuzování právního režimu kupní smlouvy uzavřené mezi prodávajícím P.B., zastoupeným společností A., a stěžovatelkou, jako kupujícím, dne 7. 10. 1997. Městský soud správně v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že k podřízení smlouvy režimu obchodního zákoníku nemůže postačovat pouze odkaz v záhlaví kupní smlouvy na § 409 a násl. obchodního zákoníku. Zároveň dovodil, že relevantní dohoda dle § 262 odst. 1 obchodního zákoníku je dvoustranným právním úkonem, jehož obsahem je vzájemně projevená shoda smluvních stran podřídit právní režim jejich závazkového vztahu režimu obchodního zákoníku, a že tato dohoda musí mít písemnou formu.

Při odvolacím řízení doplnil soud dokazování tak, že z předmětné kupní smlouvy sice zjistil odkaz na ustanovení § 409 a násl. obchodního zákoníku, aniž by však vzal v úvahu čl. VI Závěrečná ustanovení a v nich obsaženou dohodu smluvních stran, že "Tato smlouva se řídí výhradně ustanoveními obchodního zákoníku". Stěžovatelka má za to, že citovaná věta je výslovným projevem vůle smluvních stran o volbě práva, jak to požaduje ustanovení § 262 odst. 1 obchodního zákoníku. V této souvislosti odkazuje stěžovatel na rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2000, sp.zn. 22 Cdo 1962/98.

Tím, že odvolací soud vzal při hodnocení kupní smlouvy za zjištěný pouze odkaz v záhlaví smlouvy a patrně přehlédl její závěrečná ustanovení, ačkoli důkaz předmětnou kupní smlouvou provedl, porušil hranice dané § 132 o. s. ř. pro volné hodnocení důkazů a porušil tím stěžovatelčino právo na spravedlivý proces. Zároveň bylo stěžovatelce, dle jejího tvrzení, odepřeno právo na ochranu vlastnictví, neboť jí tímto rozhodnutím byla zamítnuta náhrada za majetek, o který byla protiprávně zkrácena, ačkoliv jí dle zákona takováto náhrada příslušela a stěžovatelka se jí u soudu domáhala. Z těchto důvodů stěžovatelka navrhuje, aby Ústavní soud napadené rozhodnutí v části, kterou byl potvrzen zamítavý výrok soudu prvního stupně ve věci samé a ve výrocích o nákladech řízení, zrušil.

Z obsahu spisu sp. zn. 12 C 519/98 Obvodního soudu pro Prahu 9 Ústavní soud zjistil, že výše citovaným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 25. 5. 2000 byla zamítnuta žaloba stěžovatelky o zaplacení 419 000,- Kč s příslušenstvím proti J.Ř. a byla jí uložena povinnost zaplatit náklady řízení. Obvodní soud v odůvodnění rozsudku konstatoval, že stěžovatelka se nestala vlastníkem předmětného vozidla na základě ustanovení § 446 obchodního zákoníku, neboť jako podnikatel specializovaný na prodej a koupi motorových vozidel a jejich pronájem nemohla být v dobré víře, že společnost A., byla oprávněna s předmětným automobilem nakládat za účelem jeho prodeje. Společnost A., se totiž stěžovatelce nevykázala žádným zmocněním od P.B., který byl majitelem vozidla do září 1997, ani od J.Ř., který byl majitelem vozidla od září 1997 do ledna 1998. Stěžovatelka tak neunesla důkazní břemeno k prokázání své dobré víry, že převod předmětného automobilu na stěžovatelku kupní smlouvou ze dne 7. 10. 1997 měl charakter převodu řádného.

Ústavní stížností napadeným rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 14. 10. 2000 bylo v zamítavém výroku o věci samé výše citované rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 9 potvrzeno. Své rozhodnutí však městský soud odůvodnil odlišně, než soud prvoinstanční, a to tak, že odkaz na ustanovení § 409 a násl. obchodního zákoníku v záhlaví smlouvy nemůže nic změnit na občanskoprávním charakteru smlouvy a pokud tento odkaz nelze považovat za dohodu o volbě práva dle § 262 odst. 1 obchodního zákoníku, neboť v takové dohodě musí být výslovně uvedeno, že se účastníci dohodli na volbě práva obchodního. Jelikož se tak dle názoru městského soudu nestalo, řídí se předmětná smlouva ustanoveními občanského zákoníku, a neuplatní se tedy ustanovení § 446 obchodního zákoníku.

Ústavní soud se ztotožňuje s tvrzením stěžovatele, že odvolací soud pochybil při hodnocení skutečnosti, zda se na předmětnou smlouvu uplatní režim obchodního či občanského zákoníku. K odkazu na ustanovení § 409 a násl. obchodního zákoníku totiž přistupuje první věta závěrečných ustanovení smlouvy, podle které se smlouva řídí výhradně ustanoveními obchodního zákoníku. Takovou smluvní klauzuli lze bezpochyby považovat za dohodu o volbě práva dle ustanovení § 262 obchodního zákoníku, a proto lze přisvědčit názoru stěžovatelky i prvoinstančního soudu, že předmětná smlouva byla uzavřena v režimu obchodního zákoníku. V otázce nabytí vlastnictví k předmětnému automobilu se však stanoviska stěžovatelky a Ústavního soudu rozcházejí.

Ústavní soud má za to, že uzavřením výše zmíněné kupní smlouvy stěžovatelka vlastnictví k předmětnému automobilu nenabyla, neboť se plně ztotožňuje s názorem prvoinstančního soudu, že stěžovatelka nemohla být v dobré víře, že společnost A., byla oprávněna s předmětným automobilem nakládat za účelem jeho prodeje. Prvoinstanční soud správně dovodil, že stěžovatelka jako podnikatel specializující se na prodej a koupi motorových vozidel a jejich pronájem mohla a měla mít odůvodněné pochybnosti o oprávnění této společnosti vlastnictví k automobilu převést. Z tohoto důvodu není možné ve stěžovatelčině případě aplikovat ustanovení § 446 obchodního zákoníku, neboť základní podmínkou jeho aplikace je právě dobrá víra kupujícího, že prodávající byl oprávněn zbožím nakládat za účelem jeho prodeje. Tato dobrá víra však ve stěžovatelčině případě, jak již ostatně dovodil prvoinstanční soud, dána nebyla.

Ustanovení § 446 obchodního zákoníku významným způsobem zasahuje do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek a upřednostňuje před ním dobrou víru a jistotu účastníků obchodně právních vztahů. Lze jej proto aplikovat pouze za přísného respektování ustanovení čl. 4 odst. 4 Listiny, neboť představuje zákonnou mez jednoho z nejdůležitějších základních práv, a je tedy při jeho aplikaci nezbytně striktně vyloučit jakékoli jeho zneužití k jiným účelům, než pro které byl stanoven. Z tohoto důvodu je obzvláště nutné velmi přísně posuzovat otázku dobré víry nabyvatele, zvláště v případech, kdy dochází k aplikaci ustanovení obchodního zákoníku na základě dohody smluvních stran podle jeho § 262. Již samotná existence takové dohody může v určitých jednotlivých případech vyvolávat pochybnosti o jejím účelu a důvodech jejího uzavření. Taková dohoda nikdy nesmí sloužit k jakémusi "jištění" kupujícího pro případ, že by prodávající nebyl oprávněn vlastnické právo k předmětné věci převést, neboť již tato skutečnost sama o sobě by vylučovala existenci dobré víry na straně kupujícího a tím i aplikaci ustanovení § 446 obchodního zákoníku. Proto je vždy nutné, aby v situacích, kdy existují o dobré víře kupujícího sebemenší pochybnosti, kupující prokázal, že využil všechny dostupné prostředky k tomu, aby se přesvědčil, že prodávající je skutečně oprávněn převést vlastnictví k předmětné věci, a že tedy byl v této souvislosti skutečně v dobré víře. To platí obzvláště v případech předchozího užití dohody dle § 262 obchodního zákoníku. Důkazní břemeno týkající se dobré víry kupujícího nese v těchto případech vždy on sám. Nerespektování těchto zásad obecnými soudy při aplikaci ustanovení § 446 obchodního zákoníku by v konkrétních případech totiž mohlo vést k ochraně jeho zneužívání k jiným účelům, než pro které byl vytvořen, a tedy k protiústavnosti takto vzniklých rozhodnutí.

Z uvedeného je zřejmé, že stěžovatelka zmíněné předpoklady nenaplnila, neboť na základě skutkových zjištění, která učinil prvoinstanční soud, lze mít za to že stěžovatelka nebyla v dobré víře o oprávnění společnosti A., vlastnictví k předmětnému automobilu převést a vzhledem k výše řečenému Ústavní soud konstatuje, že ústavní stížností napadeným rozhodnutím nebyla ústavně zaručená práva stěžovatelky nijak dotčena. Vzhledem k tomu Ústavnímu soudu nezbylo, než ústavní stížnost, v souladu s ustanovením § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zák. č. 77/1998 Sb., odmítnout jako zjevně neopodstatněnou.

Proti usnesení Ústavního soudu odvolání není přípustné.

V Brně dne 28. srpna 2001

předseda senátu

JUDr. Pavel Varvařovský